

Dr. H. Klink

Het is Christus, die regeert

Mij is gegeven alle macht in de hemel en op de aarde, gaat dan heen en maakt alle volken tot Mijn discipelen.

Mattheus 28: 18, 19a

Niemand kan in de toekomst kijken. Zelfs als het gaat over de termijn van één jaar is het riskant om voorspellingen te doen over de vraag wat ons te wachten staat. Het lijkt me toe dat de situatie in de wereld en in ons land van dit moment, van dien aard is, dat voorzichtigheid meer nog dan in andere jaren geboden is. Wat zal het jaar ons brengen? Op internationaal gebied, mondiaal, in Europa en in ons land? Hoe zal het gaan met de kerk van Christus?

Laat ik met dit laatste mogen beginnen. Voorafgaand aan een van de laatste diensten, die ik vorig jaar leidde, zei een van de ouderlingen dat hij die morgen gewekt werd door de wekkerradio met het journaal. Daarin werd de balans opgemaakt over de kerkgang in China. De verslaggever zei dat het aantal christenen in China in een jaar tijd verdubbeld is. De overheid weet ervan, laat de kerkbouw oogluikend toe, zolang de christenen zich niet keren tegen de staat.

Het deed me denken aan een gesprek dat ik enige tijd daarvoor had met een Chinese vriend die handel drijft met het land van herkomst. Bij navraag bevestigde hij dat de kerk in China explosief groeit. Hij was niet de enige die me dit onlangs verzekerde. Nadat ik in een gemeente in een universiteitsstad was voorgedaan, werd ik opgewacht door een Engels echtpaar, voor wie de preek die ik hield vertaald werd door de zoon die het Nederlands machtig is. Het echtpaar sprak zijn waardering uit voor de uitleg en vertelde me en passant dat zij op reis waren naar China waar zij voor een zendingsorganisatie werkzaam waren. De dingen die daar gebeuren zijn 'amazing', aldus de bedachtzame, maar spontane vrouw.

Zou dan Philip Jenkins, de schrijver van het boek *The next christendom*, dat in 2001 uitkwam, gelijk krijgen? Hij voorspelde dat de wereldgeschiedenis wel eens heel anders kon lopen, dan we nu denken, als het christendom in China doorbreekt, iets wat hij verwachtte.

Wie zou niet dankbaar zijn, als hij hoort van een pril en ontluikend geloof aan de andere kant van de wereld? Wat is het geheim ervan? Is het misschien dit wat in een boekje staat dat jaren geleden uitgegeven werd door een Chinese evangelist: de onvoorwaardelijke toewijding aan Christus, vanuit een ontdekken van de rijkdom van het Evangelie als de verlossende kracht van Hem? Het boekje deed me soms denken aan wat Lucas beschrijft over de belevenissen in de eerste christengemeente. Zo vertelt de evangelist een belevenis, die overeenkomt met wat te lezen valt

Inhoud

Meditatie	1
Dr. H. Klink, Hoornaar	
Bij het nieuwe jaar	3
Klassiek Licht	3
Kuypers lezingen over het calvinisme (V, slot) Dr. J.G. Barnhoorn, Nunspeet	
Over zelfdoding	5
Arthur Alderliesten, Culemborg	
De verdrukking van het christendom in het Midden-Oosten	7
Maarten Neuteboom, Den Haag	

Woord van Gabriel Marcel (1889 – 1973)

Wat niet gedaan wordt uit de Liefde en voor de Liefde, wordt tenslotte gedaan tegen de Liefde.

in een van de eerste hoofdstukken van Handelingen over Filippus. Nadat hij in de woestijn bij Gaza de minister van financiën uit Ethiopië had gedoopt, zag deze hem niet meer en Filippus bleek te Asdod te zijn, kilometers verwijderd van Gaza. Zo vertelt de evangelist dat hij op een dag een hele afstand lopend moest afleggen. Hoe het kwam, wist hij niet te zeggen, maar in uitzonderlijk korte tijd bevond hij zich tot zijn eigen verrassing in het dorp waar hij heen moest en waar zijn komst meer dan gewenst was en waar hij God kon dienen. Wat vooral opviel in het boekje was de gehoorzaamheid aan God en de vreugde die daarmee gepaard ging en dat ondanks het lijden dat ermee gemoeid was.

Vergeleken met het elan in dit werelddeel en zeker vergeleken met de toewijding van de christenen dáár is Europa oud. Enige jaren geleden sprak de toenmalige bondskanselier Schröder met enige trots over 'het goede, oude Europa'. Wat hij niet leek te zien was dat dit goede oude Europa op meerdere fronten achter lijkt te gaan lopen bij de rest van de wereld. Het zwaartepunt van de wereld lijkt verlegd te worden van Europa en van Amerika naar Oost Azië. De crisis op financieel gebied die begonnen is in Amerika, is overgeslagen naar Europa. Niemand weet hoe het zal gaan, maar dat er grote zorgen bestaan over de waarde en zelfs het voortbestaan van de Euro is zeker. Daarbij komt dat de schuldenlast van Amerika bijna evenredig groot is aan de bloei van de Chinese economie, zodat het land steeds moeilijker aanspraak kan maken op de exclusief leidende positie in de wereld, die het jaren had.

De grote vraag is hoe het zover heeft kunnen komen. Licht hier geen mentaliteitskwestie aan ten grondslag? In een lezing die Romano Guardini in de

jaren dertig van de vorige eeuw hield voor jonge mensen, raakt hij wat dat betreft een belangrijke kwestie aan. De titel van de lezing is: *De staat in ons*. Hij wilde ermee uitdrukken dat de staat, het volk en de toekomst daarvan sterk afhankelijk zijn van hoe de persoonlijke mens, die deel uitmaakt van het volksbestaan, in het leven staat. Als het gewone volk geworteld is in het geloof, er weet van heeft dat het verantwoordelijk is voor wat betreft zijn houding tegenover God, die de garant is van het recht en van de orde, dan gaan in het leven van de enkeling toewijding aan God en verantwoordelijkheidsbesef hand in hand. Daarvan is de toekomst uiteindelijk afhankelijk. Daarom deed hij een appèl op de jonge mensen van toen, om niet negatief, maar met een open blik in het leven te staan en om hun levensroeping trouw te volgen, in gehoorzaamheid aan God. Hoe het met de staat gaat, hangt voor een heel belangrijke mate af van hoe de onderdanen in het leven staan.

Je vraagt je af, na 80 jaar, wie die noties die Guardini toen naar voren bracht, nog kent. Dat neemt niet weg dat hij de vinger legde bij de wonde plek. Licht aan het achterop raken van Europa en van Amerika niet vooral ten grondslag het feit dat de mensen geen verworteling meer kennen in het verantwoordelijk zijn aan God? Zijn we geen hedonisten geworden, die voor een belangrijk deel leven voor genot en plezier en het zo snel mogelijk beleven ervan? Zou daar de diepste oorzaak niet liggen voor de economische crisis, voor het ineenstorten van de banken, twee jaar geleden?

Duidelijk is dat we leven in een tijd waarin grote veranderingen plaatsvinden. China wordt meer en meer een macht om mee te rekenen. Het gezag van Amerika neemt meer en meer af, iets wat zondermeer te betreuren valt. Internationaal wreekt zich dit. China houdt Noord-Korea de handen boven het hoofd. Rusland, dat in feite geleid wordt door Poetin die zich meer en meer ontpopt als een autocraat, doet hetzelfde bij Iran, terwijl dit land de wankele vrede in het Midden-Oosten zwaar op de proef stelt.

Wie zal voorspellingen doen? De toekomst is voor ons verborgen. Maar vast staat dat het patroon in de wereldgeschiedenis en in het leven van elke persoon ten diepste samenhangt met de vraag of God erkend wordt. De balans in de wereldgeschiedenis slaat vroeg of laat naar die kant, waar dat het geval is. Het kan ook in de nabije toekomst gaan als in de tijd van Augustinus, toen Rome ten val kwam en de toekomst volstrekt onzeker werd. God zorgde voor een kentering. Europa werd overspoeld door vreemde volkeren,

Colofon

Ecclesia, voorheen 'Kerkblaadje', is een uitgave van de Stichting Vrienden van Dr. H.F. Kohlbrugge en verschijnt zaterdags om de veertien dagen.

Redactie: Drs. M. den Admirant, Ds. J.K. Vlasblom,
Mw G.M. van Ommen-Middelkoop

Eindredactie: Ds. L.J. Geluk en Dr. H. Klink

Vaste medewerkers:

Dr. J.G. Barnhoorn, Dhr. T. van Es, Dr. R. Fernhout,
Drs. H.J. Lam, Dr. M. Verduin en Ds. I.J. Wisse.

Redactieadres: Dorpsweg 11, 4223 NA Hoornaar, tel. 0183-581321

Internet-adres: www.ecclesianet.nl

Abonnementsprijs: € 24,- per jaar

Adreswijziging en abonnementen: gm.v.ommen@kpnplanet.nl

Administratie: Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen

tel. 0529 456729, Postbankrekeningnr. 88 71 47

Adm. Ecclesia/Kerkblaadje te Ommen of

Bankrekeningnr. 34.89.69.619 t.n.v.

St. Vrienden van Kohlbrugge te Ommen

Druk: drukkerij Ridderprint, Ridderkerk

Bij het nieuwe jaar

De redactie van "Ecclesia" en het bestuur van de "Stichting Vrienden van Dr. H.F. Kohlbrugge" groeten alle lezers en lezeressen van *Ecclesia* nu het eerste nummer van de 102^e jaargang verschijnt.

Weer zijn wij allen de grens tussen twee kalenderjaren over gegaan. Het jaar 2010 ligt achter ons, de eerste twee weken van het jaar 2011 zijn inmiddels ook al weer verleden tijd.

Het jaar dat wij verlieten was in veel opzichten een bewogen jaar. Daarbij denken wij aan de natuurrampen, die dan hier, dan daar, gebieden van onze wereld troffen, aan de milieuramp in de Golf van Mexico, aan de grote branden die delen van Rusland en Australië teisterden, aan de wankele economische situatie, aan de toenemende verdrukking en vervolging van christenen in vele landen, aan de politieke situatie in de wereld en in eigen land, aan zo veel meer.

Een bewogen jaar, dat oude jaar. Maar in het nieuwe jaar is niets nieuw geworden behalve het jaartal, verder is alles bij het oude gebleven, waarin het 'zuchten' van de creatuur onder onrecht en geweld, leugen en bedrog, uitbuiting en dwaasheden enerzijds en anderzijds het bedrijven daarvan en zich fijn voelen daarin al maar voort gaan.

Wie bewust leeft, over deze dingen nadenkt en niet kan gerekend worden tot dit 'anderzijds' moet wel óf moedeloos worden óf met alle kracht zich

inzetten voor een andere, een betere wereld, om na verloop van tijd vast te stellen dat dit ideaal niet te bereiken is.

Maar voor de volgelingen van de Heer Jezus, de Christus, staat het er toch anders voor. Zij herkennen het zuchten van de schepping, die in nood, in barensnood (Romeinen 8: 22) is, zij zuchten ook zelf vanwege de onverlostheid van de schepping en eigen onvolkomenheid. Maar, terwijl zij zich inzetten voor waarheid, gerechtigheid en vrede waar maar kan, hebben zij een machtig perspectief: Hij, die hen voorgaat, is niet iemand die langzaam aan verdwijnt. Hij komt eraan! Hij is overwinnaar. Hij is de rechtmatige koning. Ieder jaar dat vervliet, brengt Hem dichterbij ons en ons dichterbij Hem, de Koning der eeuwen.

En daarom: u allen een gezegend jaar des Heren 2011 gewenst, een jaar waarin allen die zijn zo nederige verschijning hebben lief gekregen (2 Timotheüs 4:8) met toenemend reikhalzend verlangen uitzien naar zijn tweede komen, een komen ter verlossing, een komen in heerlijkheid. Immers,

*nog eens zal Hij verschijnen
als richter van 't heelal,
die 't hoofd van al de zijnen
voor eeuwig kronen zal.*

die gekerstend moesten worden. Het bleek het begin te zijn van een nieuwe tijd. En in die *tussentijd* schreef Augustinus zijn *Stad van God*: een christen is een pelgrim, wiens Koninkrijk in de hemelen ligt. En het leven van de aardse volkeren is op zijn best een afschaduw van die stad van God, die van boven is. Schaduw kunnen verdwijnen en dan ook koninkrijken en machten, maar die stad blijft – omdat ze gevestigd is door Jezus Christus. Hij sloeg in de woestijn het aan-

bod van de boze af, om de macht naar zich toe te halen. Hij wilde alleen God aanbidden. Daar lag de inzet van zijn werk en van zijn leven, tot in Jeruzalem toe, met het vooruitzicht dat Hij zo het Koninkrijk van God zou openen, tot heil van de wereld. Als degene die alle macht heeft en alle dagen met ons is, staat Hij garant voor het feit dat deze toegang in de wereldgeschiedenis geopend *blijft*, ook in de wisseling van de tijden. Ook in het jaar 2011.

Klassiek Licht (VIII)

Kuypers lezingen over het calvinisme (V, slot)

Actualiteit

Aan het einde van zijn betoog gekomen, komt Kuyper tot de conclusie, dat er ook voor de toekomst veel van het calvinisme verwacht mag worden. Maar het heeft de tijd tegen. Kuyper constateert, dat het *moderne leven* radicaal heeft gebroken met het Europa van de

christelijke traditie. Twee "grondenbeelden" geven de toon aan:

- 1) men zoekt zijn uitgangspunt niet meer in het ideële en in God, maar in het stoffelijke en het lage en
- 2) men loochent Gods soevereiniteit en laat zich aandrijven op "de mystieke stroom van het eindeloos

proces." Alleen geld, genot en sociale macht zijn van belang, van een hogere geestdrift is geen spoor meer te herkennen. Men leeft in de tijd en voor het tijdelijke; de eeuwigheid heeft afgedaan. Het valt te vrezen, dat "opnieuw het gezonde democratische beginsel de deur wordt uitgewezen" om plaats te maken voor "de plompe, alles verbijsterende kratistocratie¹ van brutaliteit en geldmacht" (198). Het zwakke moet, zoals Nietzsche – "de heraut van de toekomst voor dit moderne leven" – heeft gesteld, door het sterke verslonden worden.

Ook van de Rooms-katholieke Kerk valt geen heil te verwachten. Het gaat niet aan de ogen te sluiten voor de wezenlijke kracht, die nog altijd schittert in haar verweer tegen atheïsme en pantheïsme, en wij moeten erkennen, dat wij juist inzake de hoofdmomenten van de christelijke belijdenis, die vandaag de dag door het modernisme zo heftig bestreden worden, eensgeestes met haar zijn, maar redding voor de toekomst is ook van haar niet te verwachten. De rooms-katholieke landen in Zuid-Amerika zijn er òn in financieel òn in sociaal òn in politiek opzicht slecht aan toe en in Zuid-Europa is het niet veel beter gesteld: terwijl het krediet van protestantse staten onaangevochten is, verliezen Spanje, Portugal en Italië gaandeweg meer aan invloed. En wat het pijnlijkst is: ongelooft en revolutionaire gezindheid zijn er de oorzaak van, dat de helft van de bevolking van deze landen nog slechts in naam rooms-katholiek is. Dit geldt ook van Frankrijk, waar de pleitbezorgers van de religie bij verkiezingen keer op keer een verpletterende nederlaag lijden. Alleen het protestantisme kan uitkomst bieden, maar niet het protestantisme in het algemeen, zonder nadere onderscheiding, want dat is "òf een puur negatief begrip zonder inhoud òf een kameleontische naam waar zelfs de loochenaars van de Christus zich mee sieren." Alleen van het calvinisme kan gezegd worden, dat het "in de volle zin des woords een eigen wereld van gedachten voor heel het menselijk leven ontsloten heeft." (209) Er bestaat geen vaster en geen hechter bolwerk dan het calvinisme. Maar zonder Gods bijstand vermogen wij niets. Wij zijn geroepen de God onzer vaders om de werking van zijn Geest te vragen òn om toe te zien, "dat onze harp, zuiver in haar snaren gespannen, tegen dat de Geest weer ritselen gaat, in het venster van Gods heilig Sion gereed ligt."

Kuypers *Stone Lectures* zijn niet onweersproken gebleven. Heel scherp is de kritiek van de Duitse theoloog Ernst Troeltsch, een tijdgenoot van hem (1865 - 1923). Deze oordeelde: "Het neocalvinisme is hier op een volstrekt ontoelaatbare wijze in het Geneefse Calvinisme

van weleer "hineingedeutet." Het boek is geschreven door een dogmaticus en politicus van professie en als zodanig is het uiterst leerzaam, maar als vrucht van historisch onderzoek is het uiterst dubieus."²

Na Kuypers dood zijn er ook door zijn volgelingen gaandeweg meer kritische kanttekeningen bij zijn denkbeelden geplaatst. Men denke bij voorbeeld aan de bundel *Groens "Ongelooft en Revolutie"* (1949), een reeks artikelen van de hand van H. Smitskamp, H.J. Smit, A.A. van Schelven, J.C.H. de Pater, H. Dooyeweerd, A.M. Donner en Z.W. Sneller. Vandaag de dag is er, naar het zich laat aanzien, van de grote invloed, die 'Abraham de Geweldige' decennia lang heeft uitgeoefend, in ons land niet veel meer overgebleven.

Toch is de actualiteit van zijn lezingencyclus onbetwistbaar. De lezer wordt nadrukkelijk gewezen op het feit, dat het christelijk geloof niet maar 'achter de voordeur' thuishoort: het heeft betekenis voor héél het leven. Wat dit betekent manifesteert zich in een samenleving als de onze in een nog veel sterker mate dan in Kuypers dagen. Aanhoudend geconfronteerd met het 'paganisme', dat vandaag de dag in alle sectoren van het staatkundig en maatschappelijk leven de toon aangeeft – de hardnekkige pogingen, met name door vooraanstaande politici aangewend om alle sporen van een christelijke identiteit uit onze samenleving te verwijderen spreken boekdelen! – en met de islam, die, strevend naar de wereldheerschappij, geen middel ongebruikt laat om zijn doel te bereiken, dienen wij ons meer dan ooit te realiseren, dat wij geroepen zijn om het geloof, waarvoor onze vaders hun bloed gegeven hebben, in woord en daad uit te dragen. Door Kuypers lezingencyclus wordt ons dit nadrukkelijk ingescherpt. Alleen reeds zijn gedachte van de "soevereiniteit in eigen kring" verdient in onze tijd met zijn heftige aanvallen op wat ons door het voorgeslacht is overgeleverd, ons aller aandacht.

De conclusie ligt voor de hand: Kuypers voordrachten over het calvinisme zijn hun plaats in de serie *Klassiek Licht* ten volle waard, waarom wij ook dit boek hartelijk in de aandacht van onze lezers aanbevelen.

J.G. Barnhoorn, Nunspeet

Noten

- 1 Dit door Kuyper uit het Grieks afgeleide woord betekent: de overmacht, het geweld van de sterkste (kratos = sterkte, overmacht, kratein = leiden, regeren).
- 2 *Die Soziallehren der christlichen Kirchen und Gruppen*, S. 607, geciteerd door A.L. Molendijk, *Neocalvinistisch cultuur-protestantisme*. Abraham Kuypers Stone lectures, in: *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, jg. 29, nr. 65, blz. 8.

Over zelfdoding

Begin oktober leek het wel een dag van nationale rouw. Als een mokerslag was het bericht van zelfdoding op 6 oktober door het land gegaan. Televisieprogramma's werden onderbroken omdat presentatrices vanwege hun emoties niet meer uit hun woorden kwamen. Voor de camera's en op de condoleancesites werden de vragen gesteld: hoe kan iemand die zo'n succesvol leven schijnt te hebben, dan toch zo wanhopig, zó ziek zijn geweest dat dit kon gebeuren? Antonie Kamerling – succesvol Nederlands acteur, echtgenoot, vader van twee kinderen – heeft zichzelf van het leven beroofd. Verwarring alom.

Het komt schrikbarend veel voor. Bijvoorbeeld onder tieners: per jaar overlijden 700 jongeren van tien tot en met negentien jaar aan zelfdoding.¹ Elke keer weer grijpt dat diep in. Voor de naaste familie, de vrienden en de klasgenoten. Maar als iemand overgaat tot (een poging tot) suïcide is daar voor de persoon zelf heel wat aan vooraf gegaan. Daarbij dienen we te bedenken dat het aantal pogingen tot zelfdoding ligt op dit getal maal tien!²

De gebeurtenis met Kamerling geeft aan hoe gecompliceerd een situatie van zelfdoding is. Bij zelfdoding wordt de mens geconfronteerd met een onontwarbare kluwen aan vragen t.a.v. lijden en schuld. Pogingen om het minder gecompliceerd te benaderen stranden en de vragen blijven onbeantwoord. Zo is er soms ook een benadering onder christenen die voortkomt uit de neiging om moeilijke nuances te maskeren. Het begint al in de vroegchristelijke kerk. Op het Concilie van Arles (451) is zelfdoding al veroordeeld als misdaad, als een 'duivelse processie'.³ Maar het leeft ook nog in onze tijd. Ook dan heet zelfdoding een zondige daad, waardoor plegers hun eeuwige straf niet zouden ontlopen. Dat is echter een verschrikkelijk, menselijk oordeel over iets waar een mens behoort te zwijgen. We zouden ook kunnen zeggen: Godzijdank een onmenselijk oordeel. Van de Duitse Reformator Martin Luther staat in zijn Tischreden genoteerd: *'zelfmoord laat zien hoe machtig de duivel is. Mensen die zelfmoord doen, willen dit niet en zijn daarom niet vanwege deze daad veroordeeld.'*⁴

In de christelijke ethiek is opmerkelijk weinig te vinden over suïcide. Verwonderlijk is het dan ook niet dat veel christenen moeilijk om weten te gaan met dit tere onderwerp. Verwarring rond zelfdoding stopt zeker niet bij de kerkdeur.

In de Bijbel vinden we geen directe morele uitspraken over zelfdoding in termen van goed of kwaad. Dat is trouwens tegelijk een eerste duiding: zelfdoding wordt in de Bijbel niet nadrukkelijk verboden. Toch zijn er wel degelijk meer christelijk-ethische lijnen te trekken, die in dit artikel met een korte pennenstreek worden neergezet. Hierbij luisteren we met name naar Dietrich Bonhoeffers *Ethik*.⁵

Allereerst moet worden gesteld dat zelfdoding een specifiek menselijke daad is. Onder andere levensvormen komt zij namelijk niet voor. Daarom is het niet verwonderlijk dat nobele mensen er steeds weer hun goedkeuring en rechtvaardiging aan hebben gegeven. Zelfdoding wordt door hen gezien als de laatste en uiterste zelfrechtvaardiging van de mens als mens. Zelfs in zekere zin – uit menselijk oogpunt gezien – als de zelf-volbrachte verzoening voor een mislukt, of lijdend leven.⁶

Bonhoeffer echter laat zien welk een verschrikkelijke werkelijkheid het is wanneer je je eigen leven haat vanwege onvolkomenheid en als je de weerspanning van dit leven ervaart tégenover een mogelijke vervulling ervan door God. Het hieruit voortvloeiende verdriet en de twijfel over elk doel van het leven in het algemeen, kan resulteren in gevaarlijke momenten. Maar hoe zit het nu als zo'n 'gevaarlijk moment' leidt tot zelfdoding? Is dat zonder meer fout? Noemen we dat zonde?

Bonhoeffer schrijft: *'omdat God een levende God is, is zelfmoord verwerpelijk als zonde van ongelof.'* Duidelijk is dat bij Bonhoeffer de nadruk komt te liggen niet zozeer op de zelfdoding als zodanig alswel op het ongelof dat aan zelfdoding ten grondslag ligt. Het ongelof erkent namelijk God niet als Schepper en Onderhouder van het leven. God heeft namelijk het recht over het einde van het leven aan zichzelf voorbehouden.

In de Bijbel lezen we tot zes keer toe over zelfdoding (Simson, Saul en zijn wapendrager, Achitofel, Zimri en Judas). Opmerkelijk is dat in de berichtgeving ervan een moreel oordeel ontbreekt. De schrijver laat het bij het verslag van wat er gebeurd is. Bonhoeffer verklaart dit als volgt. Wie leeft op de rand van zelfdoding hoort geen verbod of gebod meer. Hij is alleen nog maar te bereiken door de de genadige roep van God tot geloof, verlossing, bekering. "Wie niet meer leven kan,

wordt niet geholpen door het bevel dat hij leven moet, maar alleen door een nieuwe geest.”

Eerder vielen de woorden ‘een mislukt leven’. Wat is dat? Wanneer is een leven gelukt, geslaagd? Wat is de zin van het leven? Het zijn vragen die een niet te onderschatten rol spelen rond suïcide. Doordat velen voor anderen deze vragen menen te moeten en kunnen beantwoorden, is ook niet gearzeld de zelfdoding van Antonie Kamerling rücksichtslos te veroordelen.

Daarom drie antwoorden op de vraag: waarvoor leven wij? Misschien beter gezegd: drie delen van een antwoord, zoals deze onnavolgbaar zijn verwoord door dr. A.A. van Ruler.⁷

1. Voor onszelf
 - a. Ontwikkeling tot een persoonlijkheid
 - b. Ontplooiing van talenten, zelfverwerkelijking (hebben we dat niet van Calvijn dat geleerd met de ‘roeping’?)
2. Voorbereiding op het hiernamaals
 - a. Voor anderen
 - b. Liefhebben van de naaste
 - c. Samenleving / cultuur (mens als cultuurdrager)
 - d. Kerk (leden van het lichaam hebben een aanvullende werking en zijn derhalve van belang en onmisbaar)
3. Voor God
 - a. Hem kennen
 - b. Hem dienen (handelen in gehoorzaamheid)
 - c. Hem prijzen

Dat we bestaan is niet vanwege een goede grap van God, benadrukte dr. A.A. van Ruler met regelmaat. God wilde de mens die Hem vrijwillig zou liefhebben. God had er zin in.

“De Bijbel leert ons: we zijn er, maar we zijn er niet, omdat dat noodzakelijk was, maar omdat het de Schepper behaagde, ons in het aanzijn te roepen. Het is Zijn goedheid: Hij gunde ook ons het plezier van er te zijn.

God had er zin in. Daarin, dat we er zouden zijn. Daarom komt het er voor ons op aan, er ook zin in zien te krijgen. Niet met onze rede er een zin in vinden, maar met onze wil er zin in krijgen – dat is de boodschap!

En dan: zin in krijgen over de hele linie! Niet alleen de feestjes! Niet alleen de prettige dingen! Maar ook de moeilijke. Ook de arbeid. Ook de plicht. Ook de gemeenschap. Ook de hele stoffelijke en zichtbare werkelijkheid. Ook het simpele, naakte feit dat we er zijn.

Daar plezier in krijgen! Met lust en liefde leven! Dat is geloven in christelijke zin: radicale aanvaarding

en beaming van zichzelf en van alles, geestdrift voor het zijn. (...) Zin krijgen in het leven is oneindig belangrijker dan er zin in vinden.”⁸

Het zijn grote woorden. Geen formuleringen voor tijdens het crisispastoraat of eerstelijns hulpverlening. Daar is een mens in nood niet mee geholpen. Ten dode gewonde mensen hebben geen oren, maar koude schouders. Het zijn wel grondlijnen voor een staan in het leven hoe God het bedoeld heeft. Lichtpunten die neerslachtige en depressief gestemde mensen door de tunnel kunnen trekken. De drie punten zijn als sporen die dienen om geestelijk gezonde mensen op de rails te houden. Tegelijk zijn ze richtinggevend voor herstellende mensen die een verwarmende arm om zich heen hebben gevoeld. Ook vormen ze krachtige handvatten voor de opvoeding: om kinderen een positief zelfbewustzijn te laten ontwikkelen m.b.t. hun plaats tegenover God, in wereld, cultuur, kerk en maatschappij.

Maar in de grond van de zaak is het Gods Geest die het gemoed vernieuwd en zin geeft in dit leven, al is het vergankelijk. Die zelfs levensvreugde schenkt als voorproefje op de eeuwige, onvergankelijke vreugde (Jes. 61:7).

God Zelf is midden in het lijden gaan staan, in het diepe lijden van Jezus Christus. Dit lijden betekende niet een definitief afstand nemen van de Zoon door de Vader. Hij is zelfs uitermate verhoogd (Fil. 2:9)! Lijden, verlies, schuld en wanhoop - zoals het bij zelfdoding allemaal bij elkaar komt - duiden niet op een Godsverduistering. God belooft ook niet dat we nooit met lijden te maken zullen hebben. Wel dat ‘noch dood, noch leven (...) ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here’ (Rom. 8:38-39).

Arthur Alderliesten, Culemborg

Noten

- 1 www.cbs.nl, 2 november 2010
- 2 J. Douma, *Medische ethiek*, Kampen 1997, blz. 304
- 3 Clifton D. Bryant, *Handbook of death and dying*, London 2003, blz. 314
- 4 Martin Luther, *Die Werke Martin Luthers in neuer Auswahl für die Gegenwart*, deel 9 *Tischreden*, Göttingen 1983, S. 252
- 5 Dietrich Bonhoeffer, *Ethik*, München 1956, S. 111-116
- 6 Vgl. A. van de Beek, *Waarom? Over lijden, schuld en God*, Nijkerk 1984, blz. 25
- 7 Naar A.A. van Ruler, *Waarvoor leven wij*, in: *Verzameld werk*, deel III, Zoetermeer 2009, blz. 425v
- 8 A.A. van Ruler, *Zin vinden en zin krijgen*, in: *a.w.*, blz. 445

De verdrukking van het christendom in het Midden-Oosten

In oktober werd de wereld opgeschrikt door een aanval op de Syrisch-katholieke kerk in de Iraakse hoofdstad Bagdad. Gewapende terroristen van Al-Qaeda stormden tijdens de mis de kerk binnen en richtten een waar bloedbad aan. Priester Wassam Sabih smeekte de jihadisten nog het leven van zijn parochianen te sparen, maar nadat hij als eerste ter dood was gebracht, werden nog eens ruim vijftig christenen omgebracht. Sinds de val van Saddam Hoessein in 2003 proberen fundamentalistische moslimgroeperingen de uiterst fragiele stabiliteit van Irak te ondermijnen, waarbij vooral de christelijke gemeenschappen het moeten ontgelden. Uit een recent artikel in de *Washington Post* blijkt goed hoe benard de positie van de christenen in Irak is geworden. Voordat de oorlog uitbrak, waren er nog ruim een miljoen christenen woonachtig in Irak. Inmiddels is tweederde van de half miljoen christenen die Bagdad rijk was, gevlucht en zijn duizenden van hen omgekomen. In de stad Mosul – een Koerdische stad in het noorden van Irak – zijn momenteel nog maar vijfduizend van de honderdduizend christenen overgebleven.

Het geweld tegen christenen beperkt zich niet tot Irak. In de Oudejaarsnacht maakte een aanslag op een Koptische kerk in de Egyptische stad Alexandrië een einde aan het leven van vijftientig Koptische christenen. Naast de te betreuren doden raakten tevens tientallen kerkgangers gewond. De aanslagen in Bagdad en Alexandrië zijn dus niet zomaar incidenten, maar vormen inmiddels een verontrustend patroon en staan symbool voor de wijze waarop de oeroude christelijke gemeenschappen van het Midden-Oosten in hun voortbestaan worden bedreigd. De Amerikaanse hoogleraar Philip Jenkins heeft er onlangs in *de Volkskrant* op gewezen dat alleen in Syrië christenen nog een relatief stil en gerust leven kunnen leiden, maar waarschuwt er tegelijkertijd voor dat dit snel kan omslaan als het daar heersende Ba'ath-regime eventueel ten val mocht komen. Met name in Irak gaat het allang niet meer om een aanslag hier of daar, maar lijkt inmiddels een religieuze zuivering plaats te grijpen zonder dat men zich daar in de Westerse wereld werkelijk van bewust is. Weliswaar hebben Europese regeringsvertegenwoordigers – en gelukkig ook een aantal overheden van islamitische landen – de hierboven beschreven terroristische aanslagen in scherpe bewoordingen veroordeeld,

maar verder blijft dit diplomatiek protesteren veelal zonder consequenties.

De Nederlandse kranten *Trouw* en *de Volkskrant* hebben de aanslag op de Koptische kerk in Alexandrië gepoogd te verklaren aan de hand van een gerucht dat vele moslims in de Arabische wereld momenteel in de ban houdt. Al-Qaeda zou het speciaal op de Koptische christenen gemunt hebben, omdat zij twee christelijke vrouwen, die zich tot de islam willen bekeren, daarvan proberen te weerhouden en hen verborgen zouden houden in christelijke kloosters. Radicale islamitische groeperingen stellen dan ook dat de Kopten deze twee vrouwen in gijzeling houden en in heel Egypte hebben moslims gedemonstreerd voor de vrijlating van deze 'geloofszusters'. Opmerkelijk is dat ook de jihadisten, die de aanslag op de kathedraal in Bagdad pleegden, refereerden aan deze kwestie van de twee ontvoerde vrouwen en hun terreurdaad zelfs opdroegen aan één van hen.

Er valt nogal wat af te dingen op deze zogenaamde verklaring voor de recente aanslagen in Irak en Egypte. Allereerst is het gehele verhaal van de dubbele ontvoering niet meer dan een hardnekkig gerucht, dat dankbaar wordt aangegrepen door Al-Qaeda om terreurdaden te rechtvaardigen. Deze moslimfundamentalistische beweging heeft inmiddels bedreigd door te gaan met het plegen van aanslagen op kerken totdat de twee Koptische vrouwen zijn bevrijd. De dreiging is zo groot dat ook Koptische kerken in Nederland tijdens de viering van het Koptisch kerstfeest door de politie en particuliere beveiligers beschermd moesten worden.

De Kopten zelf hebben een andere lezing van de zogenaamde ontvoering, die bij nadere bestudering ook beter lijkt aan te sluiten bij de werkelijkheid van de maatschappelijke verhoudingen in Egypte. Zij stellen dat de twee vrouwen vanwege hun huwelijk met een islamitische man onder dwang zijn bekeerd en nu door hun families in veiligheid zijn gebracht en toevretrouwd aan de Koptische kerk. Kloosters en kerken gelden namelijk als vrijplaatsen in Egypte en mogen niet door justitie worden binnen gevallen. Waarom is dit verhaal geloofwaardiger? Welnu, Koptische christenen zijn al decennialang tweederangs burgers in Egypte en hun positie is er de afgelopen jaren alleen maar slechter op geworden. De Egyptische overheid bemoeit zich actief met de godsdiensten in het land en bevoor-

deeld daarbij de Islam. Zo kan men als christen wel openlijk moslim worden, maar geldt dat andersom niet. Dit beleid komt ook terug in de omgang met het huwelijk. Islamitische mannen mogen Koptische vrouwen trouwen, maar Koptische mannen mogen niet met islamitische vrouwen trouwen. Dit is overigens slechts de specifieke uitwerking van een huwelijksregel, die zich in de gehele islamitische wereld voordoet en het is een effectieve maatregel om van de islam afwijkende religieuze minderheden op z'n minst klein te houden en zo mogelijk verder te decimeren. Dat is precies wat er ook met de Koptische gemeenschap gebeurt. Het is opmerkelijk dat men over deze achtergrond van de maatschappelijke verhoudingen tussen christenen en moslims in Egypte nauwelijks iets leest in onze kranten, waarin men liever de kool en de geit wat poogt te sparen dan daadwerkelijk een diepte-analyse te maken van wat er in Egypte en het Midden-Oosten plaatsgrijpt. Wie de verklaring voor de laatste aanslagen zoekt in het gerucht over de ontvoerde vrouwen, misleidt zichzelf en gaat voorbij aan een reeks van 162 incidenten die zich sinds de jaren zeventig tegen Kopten hebben voorgedaan.

De democratische rechtsstaat en de daarmee verbonden klassieke vrijheidsrechten – zoals de vrijheid van godsdienst – en een respectvolle omgang met minderheden is in vrijwel het gehele Midden-Oosten op z'n minst zwak ontwikkeld. Daarbij komt dat in de afgelopen jaren de radicale islam een steeds belangrijkere rol is gaan spelen in Egypte en Irak, maar ook in landen als Turkije, Libanon en Palestina. Het Westen lijkt de moed te ontberen om van islamitische landen een redelijke mate van godsdienstvrijheid te eisen, terwijl diezelfde landen er constant op gespist zijn dat moslims in Europa van alle Westerse rechten en vrijheden gebruik kunnen maken. Niet zelden krijgt Europa het verwijt racistisch en islamofob te zijn, maar keer op keer blijkt dat landen die overwegend islamitisch zijn zelf moeilijk in staat zijn tot een vreedzaam samenleven met religieuze minderheden.

De betekenis van de huidige verhevigde christenvervolging in het Midden-Oosten is groot, ook voor Europa. De christelijke gemeenschappen die inmiddels daadwerkelijk in hun bestaan bedreigd worden, gaan terug op de vroeg-christelijke kerk van de eerste eeuwen na Christus. De aanslag op de kerk in Alexandrië heeft in dat opzicht een grote symbolische waarde. In de klassieke Oudheid vormde Alexandrië – vernoemd naar haar Macedonische stichter Alexander de Grote (356 – 323 v.Chr.) – een belangrijk brandpunt van de Joodse, Griekse, Romeinse en christelijke beschaving. In deze stad werden de wijsgerige geschriften van vele

grote klassieke filosofen bestudeerd en verzameld in de beroemd geworden Bibliotheek van Alexandrië, waar zich op een gegeven moment naar schatting zeker een half miljoen boekrollen bevonden. De exacte wetenschappen kwamen tot een imponerende bloei en bijvoorbeeld Aristarchus van Samos (310 – 230 v. Chr.) ontdekte er reeds zeventien eeuwen voor Galileo Galilei (1564 – 1642) dat de zon het middelpunt van het heelal vormde. Hier ontstond ook de belangrijkste en grootste Joodse gemeenschap buiten Israël en kwam de *Septuaginta* tot stand. In deze stad vormde zich een aanzienlijk deel van de Wijsheidsliteratuur en schreef Philo van Alexandrië (20 v.Chr. – 50 n.Chr.) zijn prachtige boeken over de schepping, waarbij hij putte uit de inzichten van het Jodendom en de Griekse wijsbegeerte. Ook het christendom deed al vroeg zijn intrede in Alexandrië en vanaf de vierde eeuw was het christendom de belangrijkste godsdienst, totdat in de zevende eeuw islamitische veroveraars hieraan een einde maakten.

Eeuwenlang heeft de Koptische christengemeenschap kunnen overleven in Egypte, evenals andere over het Midden-Oosten verspreide christelijke groepen. De vrees is niet geheel ongegrond dat de bakermat van het christendom weldra nauwelijks nog christelijke gelovigen zal tellen en dat alleen nog stille getuigen herinneren aan de bloeitijd van het christendom in het Midden-Oosten. En hoe zal het Europa vergaan? Ook hier is het christendom naar de randen van de samenleving gedrongen en bestaat het evenals in het Midden-Oosten voornamelijk nog uit steeds kleiner wordende christelijke gemeenschappen. De vraag is tevens hoe groot de invloed van de islam op Europa zal zijn. In Groot-Brittannië schijnt het aantal bekeerlingen tot de islam in de tienduizenden te lopen. Het valt te hopen dat de Europese volkeren alsnog terugkeren tot hun voorvaderlijke tenten en in deze verwarrende tijden zich zullen herbezinnen op de bronnen van de Westerse cultuur. Maar zelfs als dat niet mocht gebeuren mogen we ons als christenen verheugen in het feit dat in China zoveel mensen zijn die hun heil zoeken bij Christus. Het aantal christenen in China neemt jaarlijks toe met miljoenen en het grootste land ter wereld telt naar verluid momenteel ongeveer honderd miljoen christenen. In alle verdrukking ver weg en soms ook dichtbij is dat een tot dankbaarheid stemmend wonder.

M. Neuteboom, Den Haag